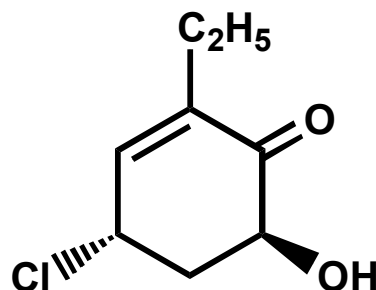

ORGANICKÁ CHEMIE

NÁZVOSLOVÍ

Pouze předpony:

Cl.. ...chlor (halogen)

NO₂....nitro

NO.....nitroso

(4S,6S)-2-Ethyl-6-hydroxy-4-chlorocyclohex-2-en-1-on

označení konfigurace

lokanty

předpony vyjadřující přítomnost substituentů

názvoslovný kmen

zakočení vyjadřující přítomnost násobných

vazeb a funkčních skupin

Tabulka C-III

Zakončení a prefixy užívané v substitučním názvosloví pro vyjádření přítomnosti některých charakteristických skupin v molekule (viz C-0.10.3)

Typ látky	Vzorec ^a	Prefix	Zakončení
Kationty	(+)	-onio- -onia-	-onium
Karboxylové kyseliny	—COOH	karboxy-	-karboxylová kyselina
Sulfonové kyseliny	—(C)OOH —SO ₃ H	— sulfo-	-ová kyselina -sulfonová kyselina
Soli	—COOM —(C)OOM	— —	-karboxylat -oat, -at, -an
Estery	—COOR —(C)OOR	R-oxykarbonyl-	viz C-4
Halogenidy	—COX	halogenformyl-	-halogenid -ové kyseliny
Amidy	—(C)OX —CONH ₂ —(C)ONH ₂	halogenkarbonyl- — karbamoyl- aminokarbonyl- —	-karbonylhalogenid -oylhalogenid -karboxamid -amid

Tabulka C-III

Zakončení a prefixy užívané v substitučním názvosloví pro vyjádření přítomnosti některých charakteristických skupin v molekule (viz C-0.10.3)

Typ látky	Vzorec ^a	Prefix	Zakončení
Nitrily	$-\text{C}\equiv\text{N}$ $-(\text{C})\equiv\text{N}$	kyan-	-karbonitril -nitril
Aldehydy	$-\text{CHO}$ $-(\text{C})\text{HO}$	formyl- oxo-	-karbaldehyd -al
Ketony	$\begin{array}{l} \diagup \\ \text{(C)}=\text{O} \\ \diagdown \end{array}$	oxo-	-on
Alkoholy	$-\text{OH}$	hydroxy-	-ol
Fenoly	$-\text{OH}$	hydroxy-	-ol
Thioly	$-\text{SH}$	merkaptó-	-thiol
Hydroperoxydy	$-\text{O}-\text{OH}$	hydroperoxy-	—
Aminy	$-\text{NH}_2$	amino-	-amin
Iminy	$=\text{NH}$	imino-	-imin
Etery	$-\text{OR}$	R-oxy-	—
Sulfidy	$-\text{SR}$	R-thio-	—
Peroxydy	$-\text{O}-\text{O}-\text{R}$	R-dioxy-	—

^a Atomy uhlíku uvedené v závorkách jsou zahrnuty do názvu základní sloučeniny, nikoliv však do zakončení nebo prefixu.

Nasyčené uhlovodíky

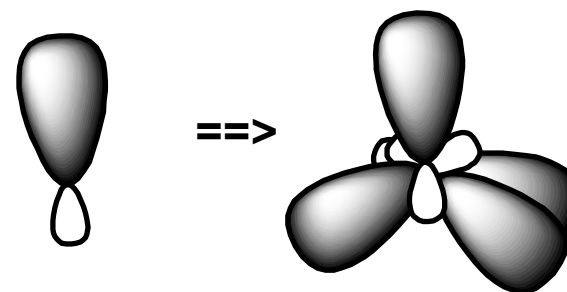
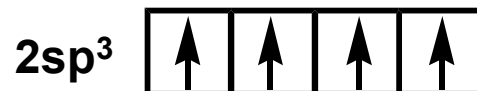
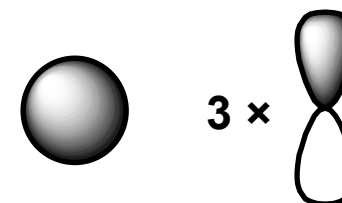
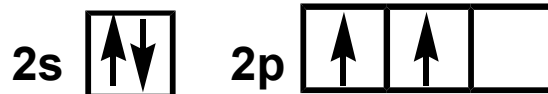
ALKANY a CYKLOALKANY

Složené pouze z atomů uhlíku a vodíku, které jsou navzájem spojené jednoduchými vazbami typu sigma – σ .

Obecný vzorec: C_xH_y . Pro n -alkany $y = 2x+2$.

Elektronová konfigurace uhlíku:

${}_6C: 1s^2, 2s^2p^2$

http://www.mhhe.com/physsci/chemistry/animations/chang_7e_esp/bom5s2_6.swf

Snímek 4

CM1

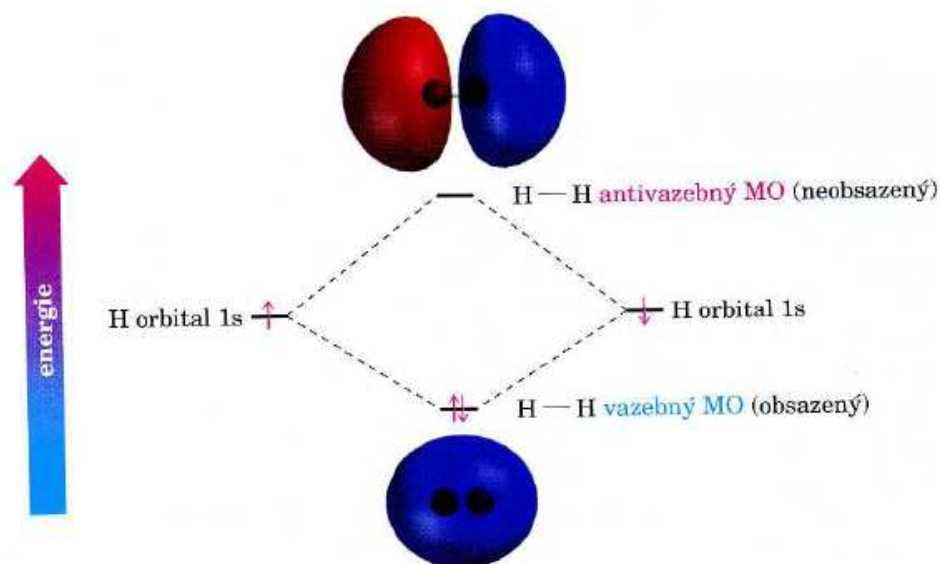
Doplnit názvosloví, fyzikální a biologické vlastnosti
U SR doplnit oxidaci a další typy reakcí s příslušnými produkty.
V grafech používat kJ
Ctibor Mazal, 3/2/2011

MOLEKULOVÉ ORBITALY

Vznik kovalentní vazby jako matematická operace kombinace vlnových funkcí atomových orbitalů v různých atomech. Výsledkem jsou *molekulové orbitaly*.

Kombinaci daného počtu AO vzniká stejný počet MO.

molekula H₂

<http://www.chemtube3d.com/orbitals-s.htm>

ALKANY a CYKLOALKANY

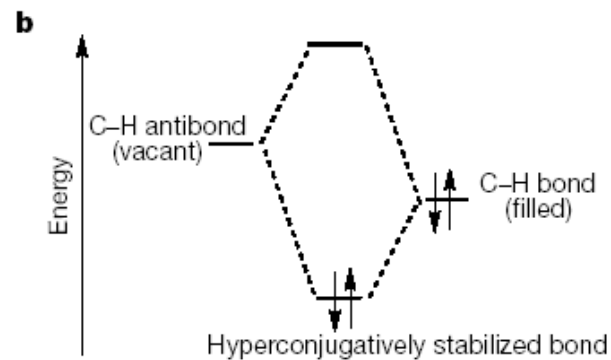
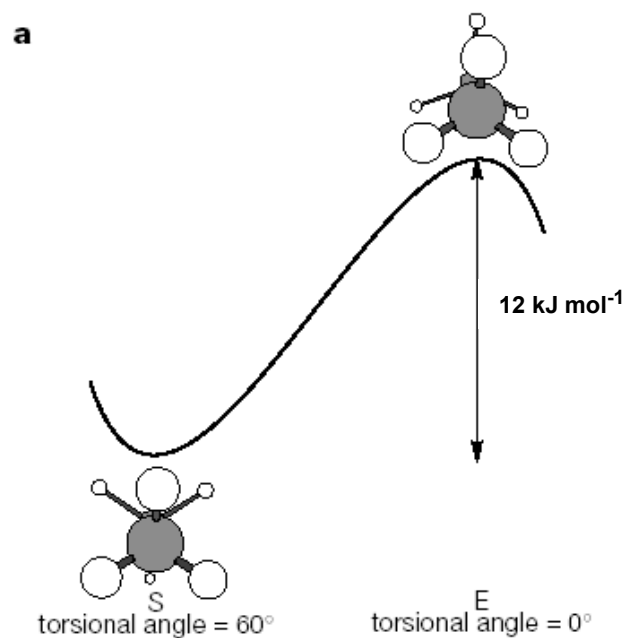
KONFORMACE

Změna struktury molekuly spojená s rotací kolem jednoduchých (σ) vazeb

Ethan: zákrytová a střídavá konformace

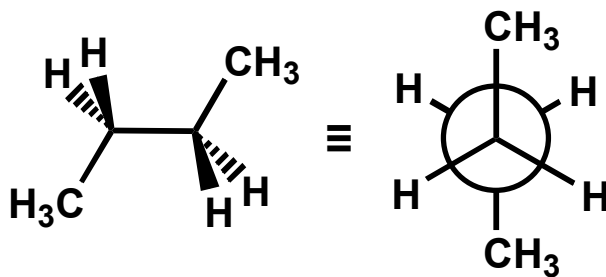
ethan_energ.wrl

Figure 1 Ethane energetics. **a**, Ethane staggered (S) and eclipsed (E) conformers. **b**, Vicinal hyperconjugative stabilization by overlap between an occupied and an unoccupied orbital on two methyl groups.

ALKANY a CYKLOALKANY - KONFORMACE

Butan: C_4H_{10}

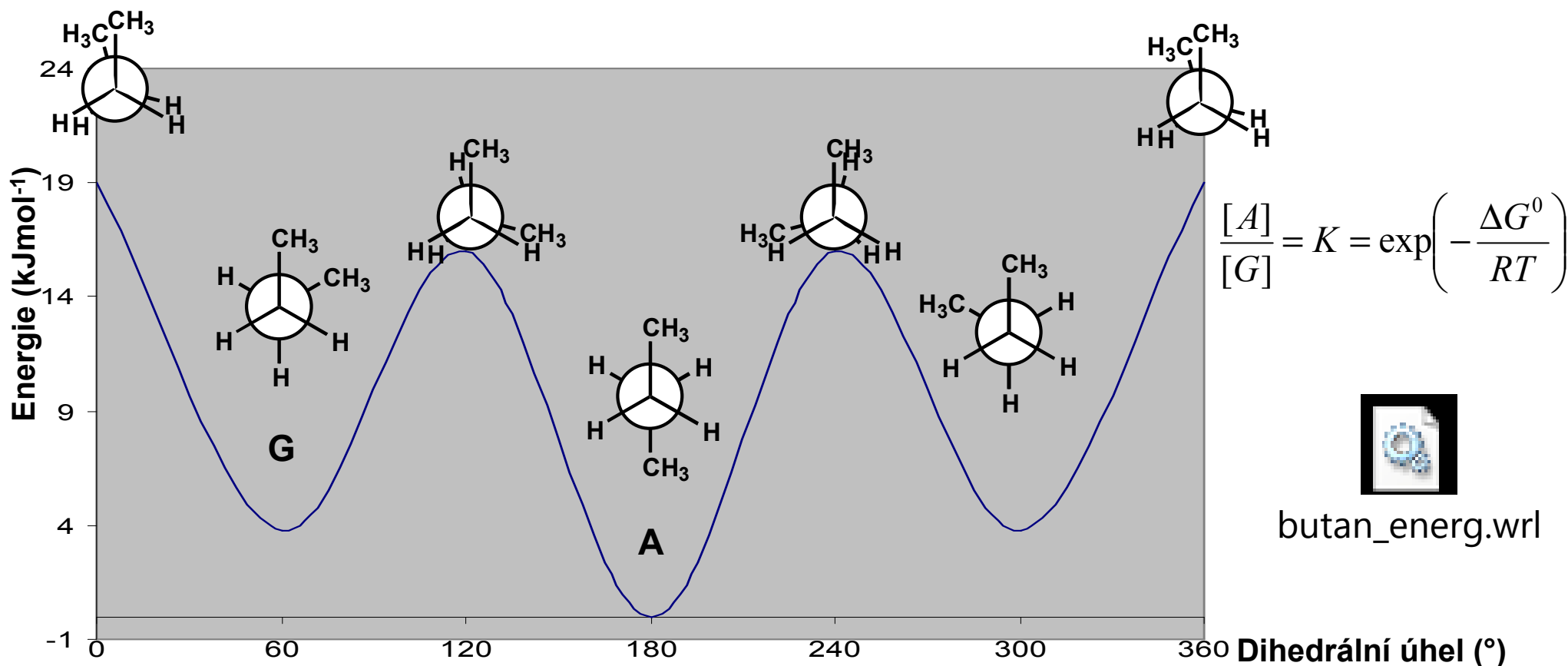

Newmanova projekce

Dihedrání úhel

konformace

0	synperiplanární
60	synklinální (gauche)(+)
120	antiklinální (+)
180	antiperiplanární (A)
240	antiklinální (-)
300	synklinální (-)

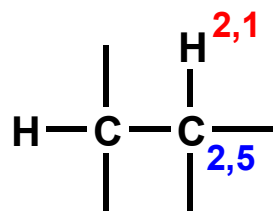

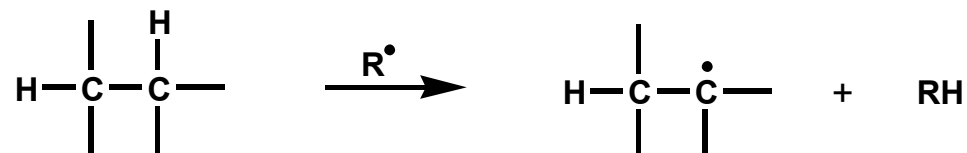
ALKANY a CYKLOALKANY

Chemická reaktivita

Obecná struktura

Kovalentní nepolární σ vazby upřednostňují homolýzu

Radikál ($R\cdot$) částice (reagent) s nepárovým elektronem

Alkany a cykloalkany preferují radikálové reakce – typickou reakcí je

Substituce radikálová - S_R

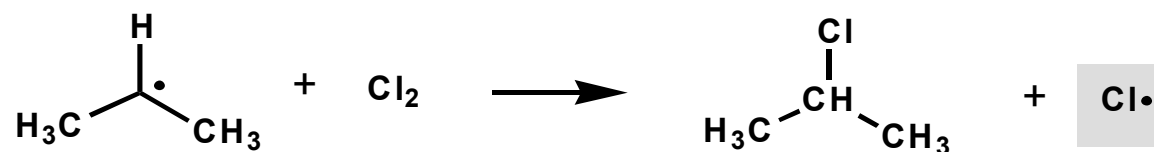
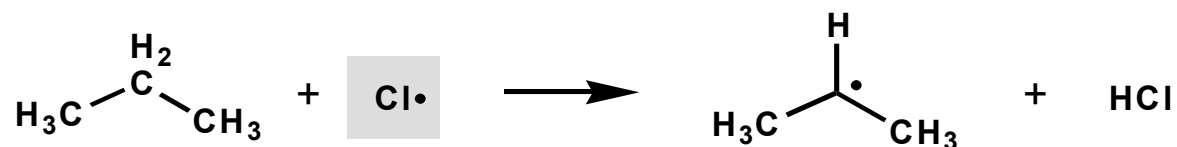
Substituce radikálová – S_R

Chlorace propanu

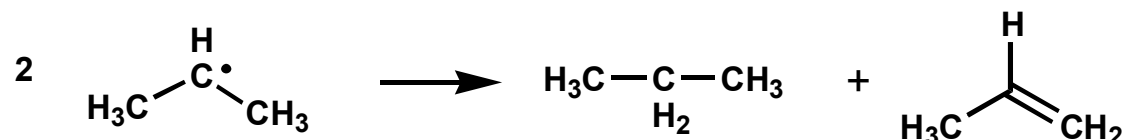
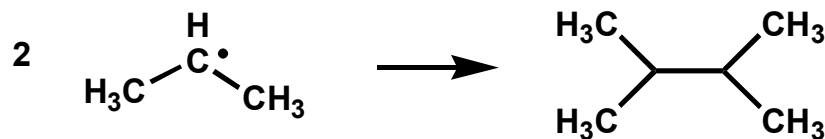
Iniciace:

Propagace:

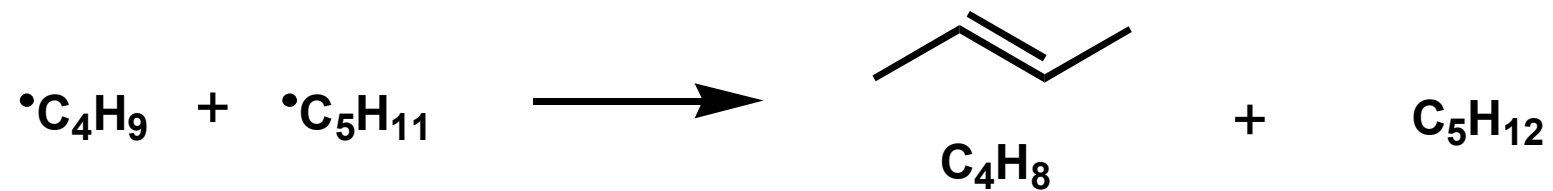
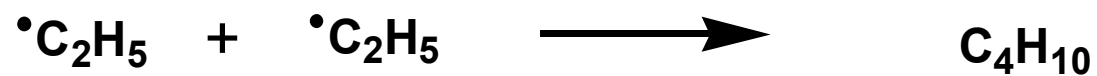
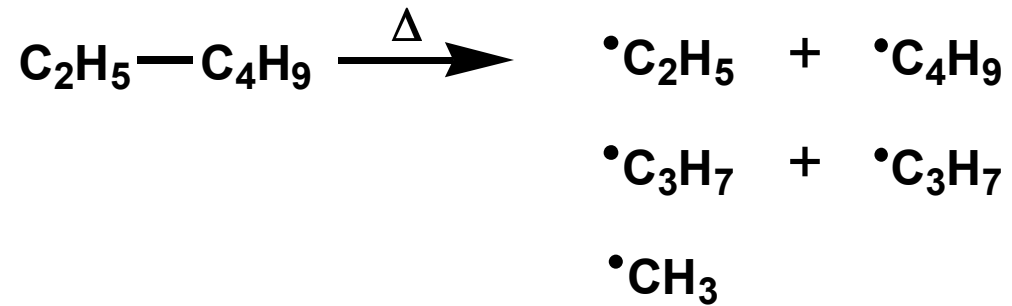
Terminace:

Disociační energie jednoduchých vazeb (kJ/mol)

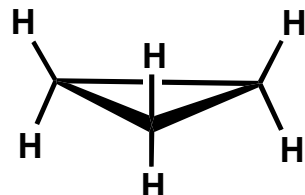
	H	C	N	O	S	F	Cl	Br	I
H	435	413	391	463	347	570	431	366	299
C		346	309	257	272	444	339	284	213
N			163			272	201		
O				166		184	217	201	
S					226	297	255	222	
F						153	255	255	
Cl							243	218	214
Br								193	180
I									151

Krakovací a reformační proces

CYKLOALKANY

cyklopropan

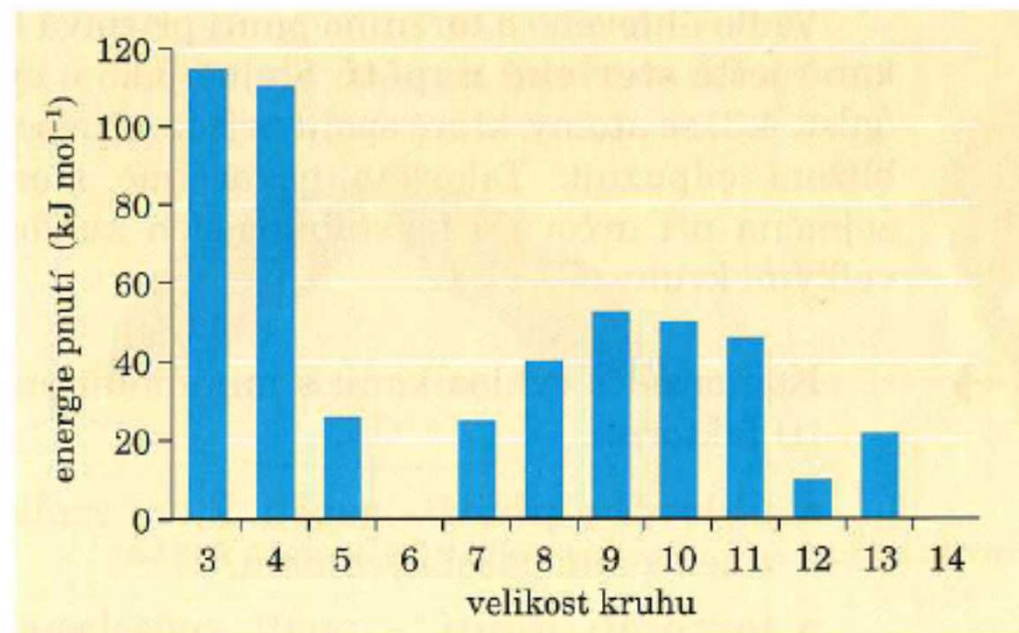

Celkové napětí (CN v kJmol^{-1}) u cykloalkanů s n uhlíky

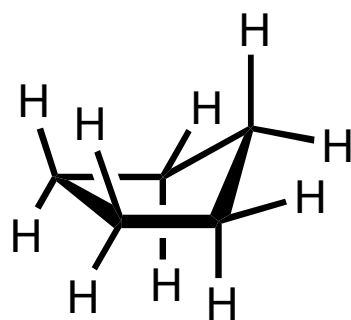
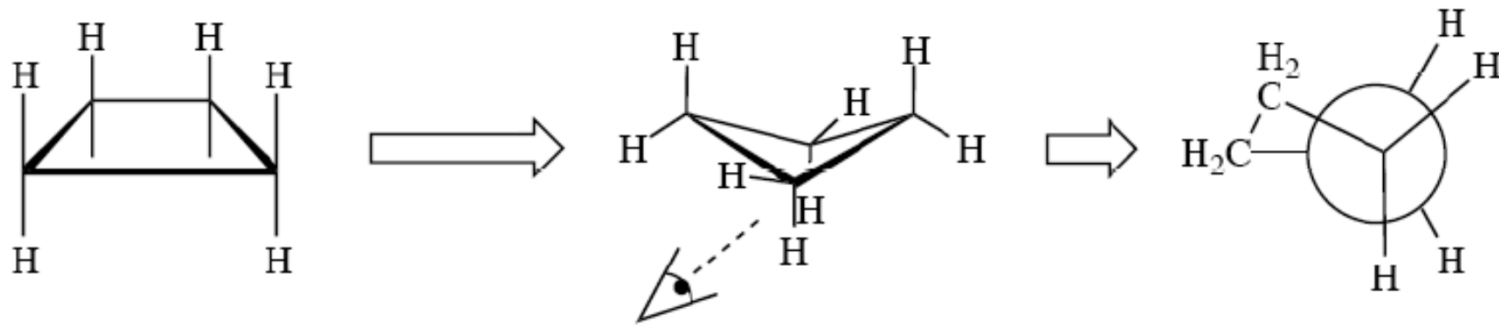
n	CN	n	CN	n	CN	n	CN	n	CN
3	115,1	4	110,1	5	26,0	6	0,5	7	26,2
8	40,5	9	52,7	10	51,8	11	47,3	12	17,2
13	21,5	14	8,0	15	7,8	16	8,0		

Stabilita cykloalkanů:

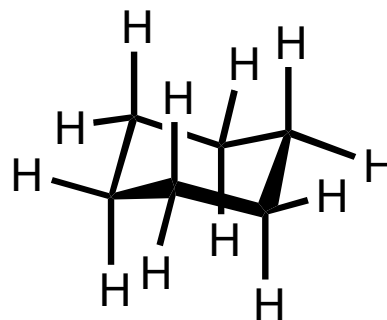
- úhlové napětí – Baeyer
- torzní pnutí – Pitzer
- sterická transanulární repulze – Prelog

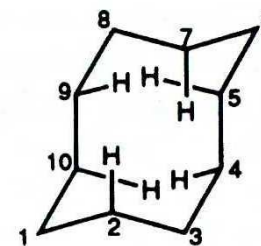
cyklobutan

cyklopentan

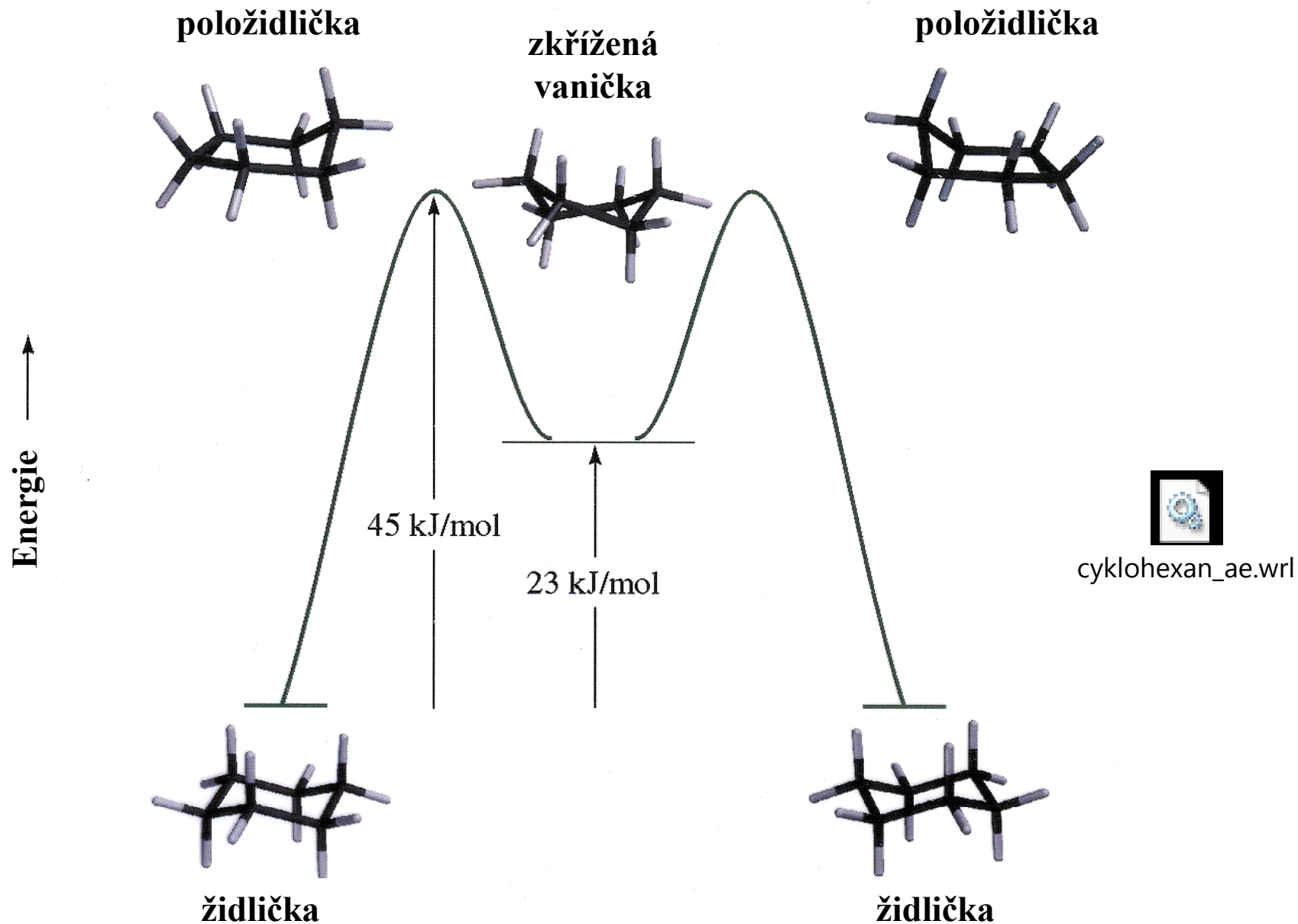

cyklohexan

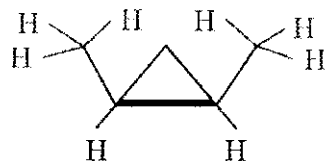
cyklodekan

KONFORMACE CYKLOHEXANU

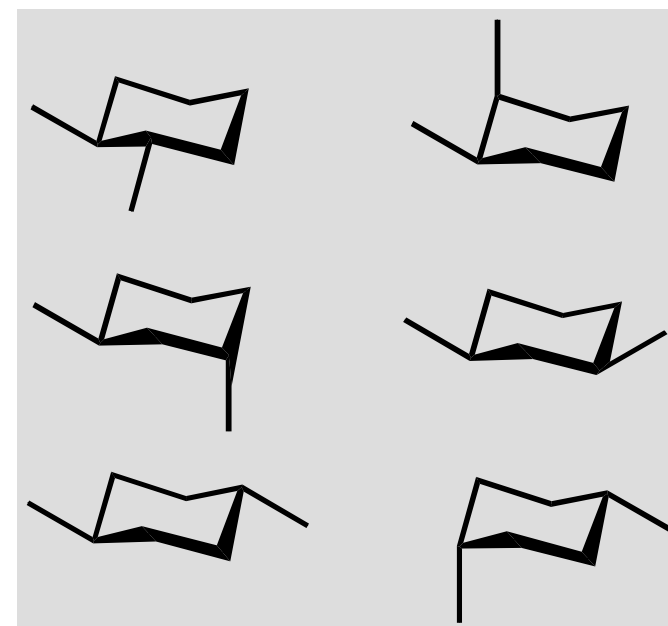
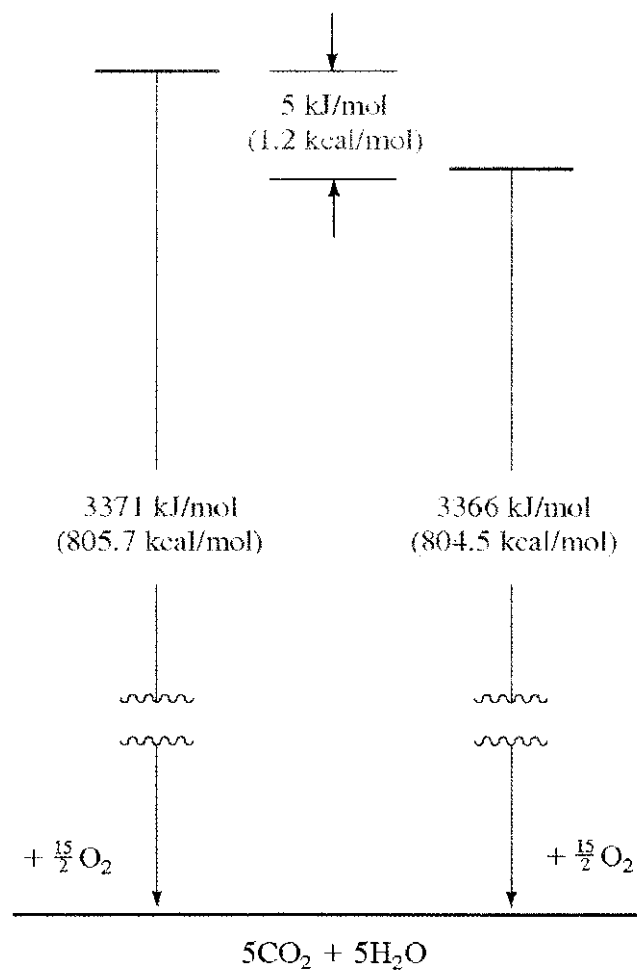
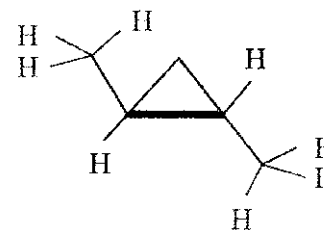

Cis- Trans IZOMERIE CYKLOALKANŮ

cis-1,2-Dimethylcyclopropane

trans-1,2-Dimethylcyclopropane

trans

cis

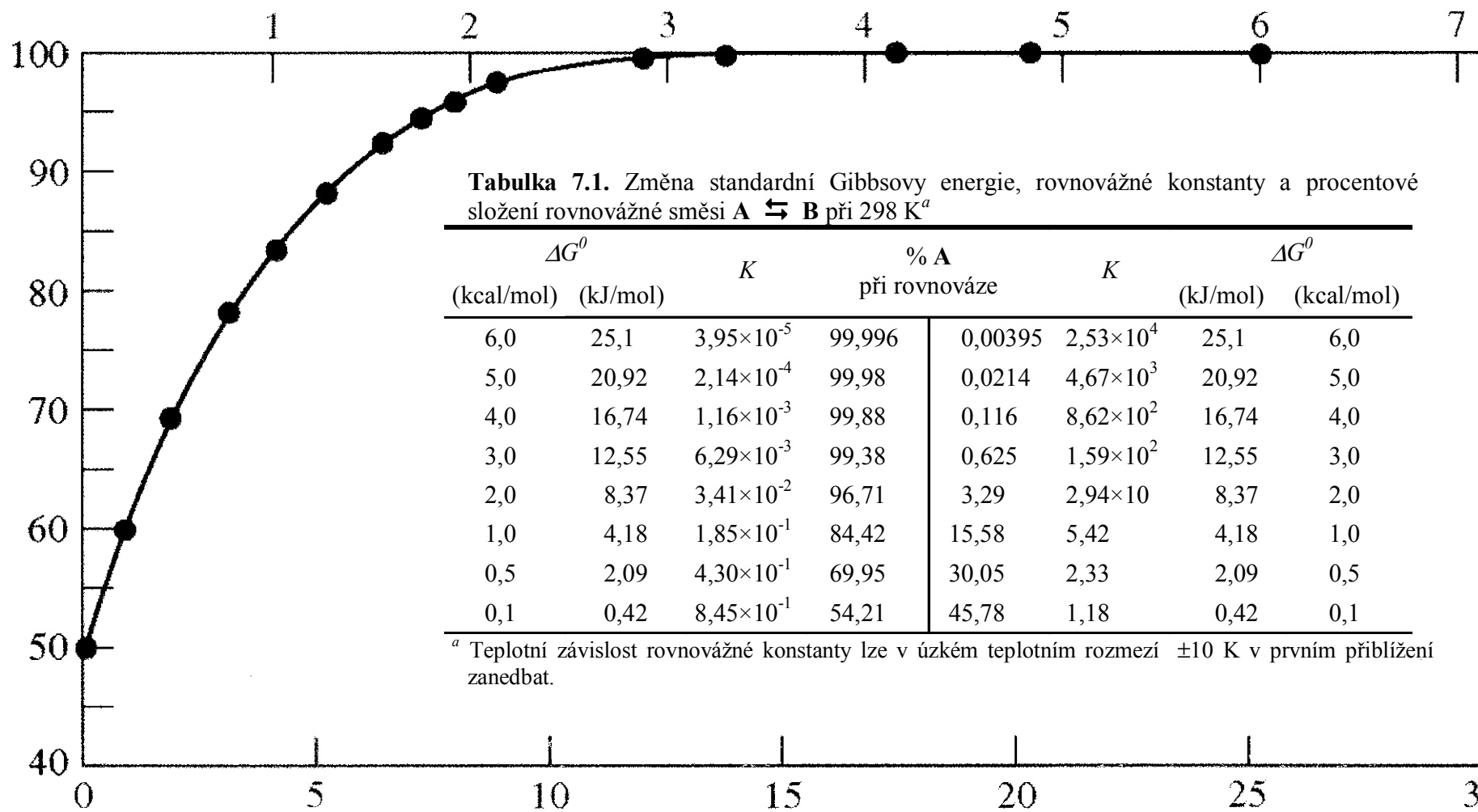
Tabulka 7.2.7. Konformační preference u židličkových forem monosubstituovaných cyklohexanů v ΔG^0_{ax-eq} (kJmol⁻¹) a velikosti Chartonových sterických konstant v

Substituent	$\Delta G^0(A)$ /při K	v	Substituent	$\Delta G^0(A)$ /při K	v
Me	7,28/300	0,52	F	1,05-1,75/180-248	0,27
Et	7,49/300	0,56	Cl	2,22-2,68/180-248	0,55
Ethynyl	1,71-2,18/182		Br	2,01-2,80/193-248	0,65
Vinyl	6,3/173		I	1,97-2,55/180-298	0,78
Pr		0,68	CN	0,84/178-194	
<i>i</i> -Pr	9,25/300	0,76	OH(v hexanu)	2,51/298	
Bu		0,68	OH(v CS ₂)	4,35/190	
<i>terc</i> -Bu	20,5/153	1,24	CF ₃	10,0-10,5/300	0,91
CH ₂ OH	7,36/300		ClCH ₂		0,60
MeOCH ₂	7,20/300		Cl ₂ CH		0,81
Ph	11,71/172	1,66	Cl ₃ C		1,38
Bn	7,03/202	0,70	ICH ₂		0,67
PhCH ₂ CH ₂		0,70	I ₂ CH		0,97
HgCl	-1,05/183		MgBr	3,26/198	
HgOAc	-1,3/183		I ₃ C		1,79
NCCH ₂	7,41/300	0,89	BrCH ₂	7,49/300	0,89
Me ₃ Si	10,5/306	1,40	SH	5,06/193	
OTs	2,09/190		OPh	2,02/180	
N ₃	1,88-2,59/90-170		NC	0,84/170-183	
NCO	1,84-2,13/193-203		NCS	1,05/194-203	
SCN	5,15/194		NO ₂	4,8/183-198	
NH ₂ (toluen)	6,15/173-193		NH ₂ (aq. alk.)	7,1/298	
CH₃-CD₃	0,048/300		Cyklohexyl	9,2/309	0,87
OBz	2,09/181		CO ₂ Me	5,0-5,4/200-298	

Závislost procentového složení rovnovážné směsi na rozdílech volné energie

rozdíly ve volné energii ΔG kcal/mol

Procenta hlavní složky v rovnováze, 25 °C

^a Teplotní závislost rovnovážné konstanty lze v úzkém teplotním rozmezí ± 10 K v prvním přiblížení zanedbat.

rozdíly ve volné energii ΔG kJ/mol